

Rozkład materiału z wiedzy o społeczeństwie - klasa I (po gimnazjum)

ROZDZIAŁ I: OBYWATEL				
Temat lekcji	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Liczba godzin
1. Obywatelstwo polskie i unijne	- podręcznik, s. 6–13, - atlas wos s. 22-23	- istota obywatelstwa - nabywanie i uzyskiwanie obywatelstwa - obywatelstwo polskie - obywatelstwo unijne - obywatelstwo a narodowość - społeczeństwo obywatelskie - obywatelskie nieposłuszeństwo	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. Uczeń wyjaśnia znaczenie prawa dla funkcjonowania demokratycznego państwa i rozpoznaje	1

			<p>przypadki jego łamania.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>1. Młody obywatel w urzędzie.</p> <p>Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia, jak nabywa się obywatelstwo polskie i unijne.</p>	
2. Proces wyborczy	<p>- podręcznik, s. 14–19,</p> <p>- atlas wos</p> <p>s. 16-19</p>	<p>- relacje władza-obywatel</p> <p>- formy sprawowania władzy przez obywateli</p> <p>- rola wyborów we współczesnej demokracji</p> <p>- prawo wyborcze</p> <p>- cenzus wyborczy</p> <p>- przymiotniki wyborcze</p> <p>- charakterystyka wyborów w Polsce</p> <p>- referendum ogólnokrajowe i lokalne</p>	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je.</p> <p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.</p> <p>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.</p> <p>Uczeń wyjaśnia znaczenie prawa dla funkcjonowania demokratycznego państwa</p>	1

			<p>i rozpoznaje przypadki jego łamania.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>1. Młody obywatel w urzędzie.</p> <p>Uczeń:</p> <p>3) podaje formalne warunki, jakie spełnić musi obywatel, by wziąć udział w wyborach.</p>	
3. Życie publiczne	<p>- podręcznik, s. 22–29</p> <p>- atlas wos s. 22-23</p>	<p>- życie publiczne</p> <p>- inicjatywa obywatelska</p> <p>- petycja, skarga i list otwarty</p> <p>- manifestacje, demonstracje i pikiety</p> <p>- strajki</p>	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>Uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania.</p>	1

			<p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>1. Młody obywatel w urzędzie.</p> <p>Uczeń:</p> <p>5) wyjaśnia, co może zrobić obywatel, gdy nie zgadza się z decyzją urzędu;</p> <p>6) sporządza urzędowy wniosek, skargę i odwołanie.</p>	
4. Jak załatwić sprawę w urzędzie?	<p>- podręcznik, s. 30–39</p> <p>- multimedialny spacer po urzędzie</p>	<p>- administracja publiczna i jej struktura</p> <p>- administracja rządowa</p> <p>- administracja samorządowa</p> <p>- kompetencje urzędów w Polsce</p> <p>- podstawowe dokumenty współczesnego obywatela (dowód osobisty, paszport, prawo jazdy)</p> <p>- zasady rejestracji pojazdu</p>	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>Uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania.</p>	1

			<p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>1. Młody obywatel w urzędzie. Uczeń:</p> <p>2) ustala, w jakim urzędzie i w jaki sposób uzyskuje się dowód osobisty, paszport, prawo jazdy, jak rejestruje się motocykl i samochód;</p> <p>6) sporządza urzędowy wniosek, skargę i odwołanie.</p>	
5. Informacja publiczna i e-urząd	<p>- podręcznik, s. 40–49</p> <p>- multimedialny spacer po urzędzie</p>	<p>- informacja publiczna i jej charakterystyka</p> <p>- sposoby udostępniania informacji publicznej</p> <p>- prawa obywatela wobec urzędu</p> <p>- skuteczne załatwianie sprawy</p> <p>- odwołanie od decyzji</p> <p>- Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej</p>	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>Uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich</p>	1

		(ePUAP).	rozwiązania. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich. Wymagania szczegółowe: 1. Młody obywatel w urzędzie. Uczeń: 4) uzyskuje informację publiczną na zadany temat w odpowiednim urzędzie; 5) wyjaśnia, co może zrobić obywatel, gdy nie zgadza się z decyzją urzędu; 6) sporządza urzędowy wniosek, skargę i odwołanie.	
6. Powtórzenie wiadomości				1
DZIAŁ II. PRAWO				
Temat lekcji	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy	Liczba godzin
1. Prawo i jego funkcje	- podręcznik, s. 54–61	- pojęcie i funkcje prawa - charakter i rodzaje norm	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	1

	<p>- atlas wos s. 26</p>	<p>społecznych</p> <ul style="list-style-type: none"> - norma prawna a przepis prawny - prawo naturalne i pozytywne - praworządność - rodziny prawa - cechy systemu prawnego - zasady prawa - kultura prawna i postawy obywateli wobec prawa 	<p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>2. Prawo i sądy. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia, co to jest prawo i czym różnią się normy prawne od norm religijnych, moralnych i obyczajowych;</p> <p>2) wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nie ma winy bez prawa, nieznanostwo prawa szkodzi) i wyjaśnia konsekwencje ich łamania.</p>	
<p>2. Źródła i obszary prawa</p>	<p>- podręcznik, s. 62–69</p> <p>- atlas wos s. 26</p>	<ul style="list-style-type: none"> - źródła prawa - źródła poznania prawa - hierarchia aktów prawnych w Polsce - prawo wspólnotowe jako źródło prawa w Polsce - podział prawa - stosowanie prawa 	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>2. Prawo i sądy. Uczeń:</p> <p>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.</p>	<p>1</p>

3. Gałęzie prawa wewnętrznego	- podręcznik, s. 70–77	<ul style="list-style-type: none"> - gałęzie polskiego prawa wewnętrznego - prawo karne i jego zasady - prawo cywilne - prawo administracyjne - inne ważniejsze gałęzie prawa w Polsce i ich cechy charakterystyczne. 	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>2. Prawo i sądy. Uczeń:</p> <p>4) wyjaśnia różnice między prawem cywilnym, karnym i administracyjnym; wskazuje, w jakim kodeksie można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy.</p>	1
4. Władza sędziowska w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - podręcznik, s. 78–85 - atlas wos s. 28-29 	<ul style="list-style-type: none"> - charakterystyka władzy sędziowskiej - dwuinstancyjność sądownictwa - struktura władzy sędziowskiej w Polsce - Krajowa Rada Sądownictwa - Sąd Najwyższy - sądy powszechne - sędziowie sądów 	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Uczeń opisuje sposób i zakres działania organów władzy sędziowskiej oraz organów ścigania w Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	1

		<p>powszechnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - ławnicy - sądy administracyjne i wojskowe - Trybunał Konstytucyjny - Trybunał Stanu 	<p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>2. Prawo i sądy. Uczeń:</p> <p>5) uzasadnia potrzebę niezależności i niezawisłości sędziów.</p>	
5. Postępowanie sądowe	- podręcznik, s. 86–95	<ul style="list-style-type: none"> - postępowanie sądowe - sprawy cywilne - sprawy karne -sprawy administracyjne - proces cywilny - pozew w procesie cywilnym - proces karny - zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa - sądy polubowne 	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>Uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania.</p> <p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Uczeń sprawnie korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego.</p>	1

			<p>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Uczeń opisuje sposób i zakres działania organów władzy sądowniczej oraz organów ścigania w Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>2. Prawo i sądy. Uczeń:</p> <p>6) przedstawia uczestników i przebieg procesu sądowego: cywilnego i karnego; uzasadnia znaczenie mediacji;</p> <p>7) wymienia główne prawa, jakie przysługują ofierze, sprawcy i świadkowi przestępstwa;</p> <p>8) pisze pozew w wybranej sprawie cywilnej i zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (według wzoru).</p>	
6. Organy ścigania	- podręcznik, s. 96–105	<ul style="list-style-type: none"> - prokuratura i jej struktury - zadania prokuratury - Krajowa Rada Prokuratury - policja – struktura i zadania - działalność i uprawnienia policji - zadania innych służb mundurowych 	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>Uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania.</p>	1

		<ul style="list-style-type: none"> - dzielnicowy - prokuratura i policja w postępowaniu karnym - formy postępowania przygotowawczego - Interpol 	<p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Uczeń sprawnie korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego.</p> <p>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Uczeń opisuje sposób i zakres działania organów władzy sądowniczej oraz organów ścigania w Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>3. Bezpieczeństwo. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje najważniejsze zadania prokuratury i policji;</p> <p>2) przedstawia uprawnienia policjantów i innych służb porządkowych; rozpoznaje przejawy ich naruszania.</p>	
7. Nieletni wobec prawa	- podręcznik, s. 106–113	<ul style="list-style-type: none"> - przestępczość nieletnich - odpowiedzialność prawna nieletnich - sądy rodzinne - środki stosowane przez sądy 	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p>	1

		<p>rodzinne wobec nieletnich</p> <ul style="list-style-type: none"> - przepisy prawne dotyczące sprzedaży narkotyków i alkoholu nieletnim oraz palenia w miejscach publicznych - konsekwencje zażywania alkoholu i narkotyków oraz palenia papierosów - proces resocjalizacji 	<p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>Uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania.</p> <p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Uczeń sprawnie korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego.</p> <p>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Uczeń opisuje sposób i zakres działania organów władzy sądowniczej oraz organów ścigania w Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>3. Bezpieczeństwo. Uczeń:</p> <p>3) nawiązuje kontakt (osobisty, telefoniczny lub mailowy) z funkcjonariuszem policji (np. dzielnicowym) i na podstawie uzyskanych informacji sporządza notatkę lub wykres dotyczący przestępczości w swojej okolicy;</p> <p>4) wymienia przestępstwa, których ofiarą najczęściej padają młodzi ludzie; wie, jak można próbować ich uniknąć i przestrzega zasad bezpiecznego zachowania się w sytuacji zagrożenia;</p>	
--	--	--	---	--

			<p>5) wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie przestępstwa (środki wychowawcze i poprawcze);</p> <p>6) przedstawia przepisy prawne dotyczące sprzedaży i konsumpcji alkoholu, papierosów i narkotyków i wskazuje na konsekwencje ich łamania.</p>	
8. Powtórzenie wiadomości				1
DZIAŁ III. PRAWA CZŁOWIEKA				
Temat lekcji	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy	Liczba godzin
1. Czym są prawa człowieka?	- podręcznik, s. 118–125	<ul style="list-style-type: none"> - prawa człowieka i ich charakter - historia praw człowieka - <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i> - generacje praw człowieka - prawa człowieka - dokumenty - prawa człowieka - instytucje. - <i>Konwencja praw dziecka</i> 	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.</p> <p>Uczeń wyjaśnia podstawowe prawa człowieka, rozpoznaje przypadki ich naruszania i wie, jak można je chronić.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>5. Prawa człowieka. Uczeń:</p> <p>1) przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje; wymienia</p>	1

			<p>najważniejsze dokumenty z tym związane;</p> <p>2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne;</p> <p>3) podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka.</p>	
2. Międzynarodowy system ochrony praw człowieka	<p>- podręcznik, s. 126–135</p> <p>- atlas wos s. 30-33</p>	<p>- system ochrony praw człowieka (Organizacja Narodów Zjednoczonych, Rada Europy, Unia Europejska)</p> <p>- Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu i jego zadania</p> <p>- Europejska Karta Społeczna</p> <p>- Urząd Komisarza Praw Człowieka Rady Europy</p> <p>- Unia Europejska a prawa człowieka</p> <p>- Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie</p> <p>- Prawa człowieka a</p>	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.</p> <p>Uczeń wyjaśnia podstawowe prawa człowieka, rozpoznaje przypadki ich naruszania i wie, jak można je chronić.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>6. Ochrona praw i wolności. Uczeń:</p> <p>3) uzasadnia znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu;</p> <p>4) przedstawia na przykładach działania podejmowane przez ludzi i organizacje pozarządowe broniące praw człowieka; w miarę swoich możliwości włącza się w wybrane działania (np. podpisuje apel, prowadzi zbiórkę darów).</p>	1

		<p>organizacje pozarządowe (Amnesty International, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Human Rights Watch)</p>		
<p>3. Ochrona praw i wolności w Polsce</p>	<p>- podręcznik, s. 136–143</p> <p>- atlas wos s. 33</p>	<p>- prawa człowieka w <i>Konstytucji RP</i></p> <p>- Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich</p> <p>- Urząd Rzecznika Praw Dziecka</p> <p>- prawo do prywatności</p> <p>- prawa jednostki w kontaktach z mediami</p> <p>- skarga konstytucyjna</p>	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Uczeń sprawnie korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego.</p> <p>VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.</p> <p>Uczeń wyjaśnia podstawowe prawa człowieka, rozpoznaje przypadki ich naruszania i wie, jak można je chronić.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p>	<p>1</p>

			<p>5. Prawa człowieka. Uczeń:</p> <p>6) wyjaśnia, na czym polegają: prawo do prywatności, w tym do ochrony danych osobowych i prawa obywatela w kontaktach z mediami.</p> <p>6. Ochrona praw i wolności. Uczeń:</p> <p>1) przedstawia główne środki ochrony praw i wolności w Polsce;</p> <p>2) opisuje sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka; pisze prostą skargę do jednego z nich (według wzoru).</p>	
4. Łamanie praw człowieka	<p>- podręcznik, s. 144–153</p> <p>- atlas wos s. 31</p>	<p>- przyczyny łamania praw człowieka</p> <p>- międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych</p> <p>- łamanie praw kobiet</p> <p>- łamanie praw dziecka</p> <p>- wolność wyznania</p> <p>- problem uchodźców</p> <p>- łamanie praw człowieka w Europie (nacjonalizm, szowinizm, rasizm,</p>	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy.</p> <p>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Uczeń opisuje sposób i zakres działania organów władzy sądowniczej oraz organów ścigania w Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p>	1

		antysemityzm, ksenofobia) - dopuszczalne ograniczenie praw człowieka	5. Prawa człowieka. Uczeń: 4) znajduje w środkach masowego przekazu (w tym w Internecie) informacje o przypadkach łamania praw człowieka na świecie; 5) bierze udział w debacie klasowej, szkolnej lub internetowej na temat wolności słowa lub innych praw i wolności. 6. Ochrona praw i wolności. Uczeń: 5) rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się im oraz przedstawia możliwości zaangażowania się w wybrane działania na rzecz równości i tolerancji; 6) znajduje informacje o naruszaniu praw człowieka w wybranej dziedzinie (np. prawa kobiet, prawa dziecka, wolność wyznania, prawo do edukacji, prawa humanitarne) i projektuje działania, które mogą temu zaradzić.	
5. Powtórzenie wiadomości				1
DZIAŁ IV. EDUKACJA I PRACA				
Temat lekcji	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy	Liczba godzin
1. System edukacji w Polsce	- podręcznik, s. 158–165	- charakterystyka polskiego systemu edukacji - zadania MEN i	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	1

	<p>- atlas wos</p> <p>s. 4-5</p>	<p>samorządów</p> <p>- zadania szkoły</p> <p>- statut i inne szkolne dokumenty</p> <p>- prawa i obowiązki uczniów</p> <p>- postępowanie w sytuacji złamania praw ucznia</p> <p>- konsekwencje niedopełniania obowiązków szkolnych</p>	<p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>Uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania.</p> <p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Uczeń sprawnie korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Uczeń:</p> <p>1) wymienia prawa i obowiązki ucznia; wyszukuje gwarantujące je przepisy prawa oświatowego (np. w ustawie, statucie szkoły) oraz przepisy zawarte w innych aktach prawnych (np. w Konstytucji RP);</p> <p>2) rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia i w razie potrzeby podejmuje odpowiednie kroki w celu ich ochrony.</p>	
2. Polskie szkoły wyższe	- podręcznik, s. 166–173	- organizacja studiów – system boloński	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p>	1

	<p>- atlas wos s. 4-5</p>	<p>- zalety i wady systemu bolońskiego</p> <p>- wybór kierunków studiów</p> <p>- zasady przyjmowania kandydatów na uczelnie wyższe</p> <p>- warunki przyjęć na uczelnie</p> <p>- charakterystyka wybranych kierunków studiów</p> <p>- kształcenie ustawiczne</p> <p>- edukacyjne programy unijne</p> <p>- program <i>Comenius</i></p>	<p>Uczeń gromadzi i wykorzystuje informacje potrzebne do zaplanowania dalszej nauki i kariery zawodowej.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>Uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Uczeń:</p> <p>3) omawia na wybranych przykładach zasady przyjmowania do szkół wyższych.</p>	
3. Kształcenie za granicą	<p>- podręcznik, s. 174–181</p> <p>- atlas wos s. 41</p>	<p>- możliwości kształcenia za granicą</p> <p>- charakterystyka kształcenia wyższego w wybranych krajach UE</p>	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń gromadzi i wykorzystuje informacje potrzebne do zaplanowania dalszej nauki i kariery zawodowej.</p>	1

		<ul style="list-style-type: none"> - matura międzynarodowa - program matury międzynarodowej 	<p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Uczeń:</p> <p>4) przedstawia warunki podejmowania przez młodych Polaków nauki w Unii Europejskiej oraz wyszukuje informacje na ten temat odnoszące się do wybranego państwa.</p>	
4. Podróżowanie po Europie i świecie	- podręcznik, s. 182–189	<ul style="list-style-type: none"> - obywatel w podróży - utrata dokumentów za granicą - Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego - strefa Schengen i jej granice - charakterystyka zjawiska terroryzmu 	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Uczeń:</p> <p>5) wyjaśnia, co wynika z wejścia Polski do strefy Schengen; zna zasady bezpiecznego podróżowania po Europie i świecie (unikanie ryzyka, postępowanie w razie kradzieży lub wypadku, możliwości uzyskania pomocy, w tym opieki zdrowotnej).</p>	1
5. Praca w Polsce i za granicą	<ul style="list-style-type: none"> - podręcznik, s. 190–197 - atlas wos 	<ul style="list-style-type: none"> - praca młodzieży w UE - dziecko i młodociany a problem podejmowania 	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo</p>	1

	s. 68-69	<p>pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> - praca młodocianych w Polsce - praca w Wielkiej Brytanii - podatki i umowy - Europass - powrót do kraju 	<p>reguluje życie obywateli; gromadzi i wykorzystuje informacje potrzebne do zaplanowania dalszej nauki i kariery zawodowej.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>Uczeń rozpoznaje prawne aspekty codziennych problemów życiowych i szuka ich rozwiązania.</p> <p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Uczeń sprawnie korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Uczeń:</p> <p>6) wyjaśnia, jakie możliwości zarabiania mają młodzi ludzie, jakie umowy mogą zawierać i jakie są zasady opodatkowania ich dochodów;</p> <p>7) omawia ogólne zasady podejmowania pracy i zakładania własnych przedsiębiorstw w Unii Europejskiej (na podstawie informacji z Internetu); sporządza Europass-CV.</p>	
6. Powtórzenie wiadomości				1

Wymagania edukacyjne z wiedzy o społeczeństwie, klasa I (po gimnazjum)

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I: Obywatel						
1. Obywatelstwo polskie i unijne	<ul style="list-style-type: none"> - istota obywatelstwa - nabywanie i uzyskiwanie obywatelstwa - obywatelstwo polskie - obywatelstwo unijne - obywatelstwo a narodowość - społeczeństwo obywatelskie - obywatelskie nieposłuszeństwo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelstwo, społeczeństwo obywatelskie, państwo prawa, - wymienia dwa podstawowe sposoby nabywania obywatelstwa (prawo krwi, prawo ziemi) - wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela zapisane 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelskość, pluralizm polityczny, decentralizacja władzy państwowej - przedstawia sposób nabywania obywatelstwa w Polsce - wyjaśnia znaczenie posiadania obywatelstwa polskiego i unijnego, - wymienia i opisuje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: nieposłuszeństwo obywatelskie - wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością - wymienia i opisuje inne niż prawo krwi i prawo ziemi sposoby uzyskania obywatelstwa - charakteryzuje sposób nadawania obywatelstwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna postać H.D. Thoreau - wyjaśnia znaczenie terminu: subsydiarność - wskazuje uprawnienia wynikające z posiadania obywatelstwa unijnego - wskazuje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia korzyści płynące z posiadania obywatelstwa, w tym obywatelstwa unijnego - ocenia, czy społeczeństwo polskie spełnia kryteria społeczeństwa obywatelskiego

		w Konstytucji RP	warunki rozwoju społeczeństwa obywatelskiego	<p>polskiego i zrzekania się go</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje cechy charakterystyczne społeczeństwa obywatelskiego - wyjaśnia cele, przedstawia cechy charakterystyczne obywatelskiego nieposłuszeństwa 		
2. Proces wyborczy	<ul style="list-style-type: none"> - relacje władza-obywatel - formy sprawowania władzy przez obywateli - rola wyborów we współczesnej demokracji - prawo wyborcze - cenzus wyborczy - przymiotniki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: demokracja pośrednia, demokracja bezpośrednia, czynne prawo wyborcze, bierne prawo wyborcze - wskazuje różnice między demokracją pośrednią a bezpośrednią 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: suwerenność narodu, prawo wyborcze, kodeks wyborczy, referendum - wyjaśnia rolę wyborów w państwie demokratycznym - wymienia przymiotniki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zasady przeprowadzania wyborów w Polsce - przedstawia zasady głosowania poza miejscem zamieszkania - charakteryzuje zasady przeprowadzania referendum lokalnego i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: uczestnictwo polityczne - wymienia formy partycypacji obywateli w życiu politycznym państwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie wyborów dla współczesnej demokracji

	<p>wyborcze</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakterystyka wyborów w Polsce - referendum ogólnokrajowe i lokalne 	<ul style="list-style-type: none"> - określa cenzus wyborczy obowiązujący w Polsce 	<p>wyborcze</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia rodzaje referendum przyjęte w prawodawstwie polskim 	ogólnokrajowego		
3. Życie publiczne	<p>- życie publiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> - inicjatywa obywatelska - petycja, skarga i list otwarty - manifestacje, demonstracje i pikiety - strajki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: inicjatywa obywatelska, petycja, list otwarty - pisze petycję według wzoru 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: życie publiczne, skarga, zgromadzenie, strajk - opisuje zasady i sposób zalegalizowania zgromadzenia - wymienia cele i rodzaje strajku (ostrzegawczy, zakładowy) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice między petycją, skargą i listem otwartym oraz wymienia elementy tych pism - wymienia i charakteryzuje inne niż ostrzegawczy i zakładowy formy strajku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje przebieg procesu legislacyjnego obywatelskiego projektu ustawy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ aktywności obywatelskiej na kształtowanie się życia publicznego
4. Jak załatwić sprawę w urzędzie?	<ul style="list-style-type: none"> - administracja publiczna i jej struktura - administracja 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wie, gdzie i w jaki sposób uzyskać dowód osobisty, paszport i prawo 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna zasady prawidłowego wypełniania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: służba cywilna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje strukturę i zadania administracji rządowej i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia stopień znajomości procedur podejmowania decyzji

	<p>rządowa</p> <ul style="list-style-type: none"> - administracja samorządowa - kompetencje urzędów w Polsce - podstawowe dokumenty współczesnego obywatela (dowód osobisty, paszport, prawo jazdy) - zasady rejestracji pojazdu 	<p>jazdy oraz zarejestrować pojazd</p> <ul style="list-style-type: none"> - wypełnia wniosek o wydanie dowodu osobistego 	<p>formularzy</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: administracja publiczna, administracja rządowa, administracja samorządowa - wymienia organy administracji publicznej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaką funkcję pełni dowód osobisty 	<p>samorządowej</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia rodzaje paszportów i ich cechy charakterystyczne 	<p>administracyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia działalność urzędów w Polsce
<p>5. Informacja publiczna i e-urząd</p>	<ul style="list-style-type: none"> - informacja publiczna i jej charakterystyka - sposoby udostępniania informacji publicznej - prawa obywatela wobec urzędu - skuteczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: informacja publiczna - wskazuje elementy składowe podania - pisze podanie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: urząd elektroniczny - opisuje cechy charakterystyczne informacji publicznej - wymienia sposoby udostępniania informacji publicznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia sposób odwoływania się od decyzji urzędu - pisze odwołanie od decyzji urzędu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykłady spraw i opisuje sposób ich załatwiania za pośrednictwem ePUAP - wypełnia wniosek o udostępnienie informacji publicznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie dostępu do informacji publicznej dla funkcjonowanie demokratycznego społeczeństwa

	<p>załatwianie sprawy</p> <ul style="list-style-type: none"> - odwołanie od decyzji - Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej (ePUAP). 		<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje prawa obywatela wobec rządu - wymienia ułatwienia, jakie niesie obywatelom e-urząd 			
Rozdział II: Prawo						
1. Prawo i jego funkcje	<ul style="list-style-type: none"> - pojęcie i funkcje prawa - charakter i rodzaje norm społecznych - norma prawna a przepis prawny - prawo naturalne i pozytywne - praworządność - rodziny prawa - cechy systemu prawnego - zasady prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: prawo, praworządność - wymienia rodzaje norm społecznych - wymienia postawy obywateli wobec prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: norma prawna, przepis prawny, kultura prawna - opisuje rodzaje norm społecznych - charakteryzuje funkcje prawa - wymienia i opisuje najczęściej stosowane zasady prawa wywodzące się z prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: prawo naturalne, prawo pozytywne, prawo stanowione - opisuje cechy charakterystyczne norm społecznych - charakteryzuje rodziny prawa i podaje ich przykłady - opisuje cechy systemu prawnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: prawo zwyczajowe, prawo powszechne zwyczajowe - rozpoznaje części składowe normy prawnej - wskazuje różnice między prawem naturalnym a pozytywnym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia postawy obywateli wobec prawa - ocenia kulturę prawną społeczeństwa w Polsce

	- kultura prawna i postawy obywateli wobec prawa		rzymskiego - charakteryzuje postawy obywateli wobec prawa			
2. Źródła i obszary prawa	<ul style="list-style-type: none"> - źródła prawa - źródła poznania prawa - hierarchia aktów prawnych w Polsce - prawo wspólnotowe jako źródło prawa w Polsce - podział prawa - stosowanie prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia źródła prawa obowiązujące w Polsce - przedstawia podział prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: źródła prawa, prawo wewnętrzne, prawo międzynarodowe, prawo publiczne, prawo prywatne, prawo materialne, prawo formalne - opisuje podział prawa - opisuje etapy działalności prawnej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje źródła prawa obowiązujące w Polsce i zna ich hierarchię - wymienia cechy charakterystyczne prawa wewnętrznego, międzynarodowego, publicznego, prywatnego, materialnego i formalnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: prawo wspólnotowe - rozróżnia i opisuje źródła prawa wspólnotowego - wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami prawa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem zależności między prawem unijnym a prawem polskim
3. Gałęzie prawa wewnętrznego	- gałęzie polskiego prawa wewnętrznego	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: kodeks, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: osoba 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje zasady obowiązujące w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje relacje prawne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem nadmiernej ilości

	<ul style="list-style-type: none"> - prawo karne i jego zasady - prawo cywilne - prawo administracyjne - inne ważniejsze gałęzie prawa w Polsce i ich cechy charakterystyczne. 	<p>przestępstwo, grzywna</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia rodzaje kar przewidzianych w polskim <i>Kodeksie karnym</i> 	<p>fizyczna, osoba prawna, akt administracyjny</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia źródła prawa karnego, cywilnego i administracyjnego - przedstawia cechy charakterystyczne prawa karnego, cywilnego i administracyjnego - wymienia inne niż prawo karne, cywilne i administracyjne gałęzie prawa w Polsce 	<p>prawie karnym</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnicę między zdolnością prawną a zdolnością do czynności prawnych - opisuje podział prawa cywilnego - charakteryzuje inne niż prawo karne, cywilne i administracyjne gałęzie prawa w Polsce 	<p>przewidziane w prawie administracyjnym</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia podział aktów administracyjnych i wskazuje ich przykłady 	<p>regulacji prawnych w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem zaostrożenia kar za najcięższe przestępstwa
4. Władza sądownicza w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - charakterystyka władzy sądowniczej - dwuinstancyjność sądownictwa - struktura władzy sądowniczej w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: sędzia, ławnik - charakteryzuje strukturę władzy sądowniczej w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: kasacja, apelacja, skarga konstytucyjna - omawia zasady funkcjonowania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia zasady, jakimi powinni kierować się sędziowie i członkowie trybunałów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje skład i zadania Krajowej Rady Sądownictwa - opisuje strukturę Sądu Najwyższego, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę ławników w systemie sądownictwa polskiego

	<p>Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> - Krajowa Rada Sądownictwa - Sąd Najwyższy - sądy powszechne - sędziowie sądów powszechnych - ławnicy - sądy administracyjne i wojskowe - Trybunał Konstytucyjny - Trybunał Stanu 	<p>Polsce</p>	<p>wymiaru sprawiedliwości w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega immunitet sędziowski oraz konstytucyjne zasady niezawisłości i nieusuwalności sędziów - omawia zadania ławników 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia warunki, jakie musi spełniać kandydat na ławnika i sposób jego wyboru - opisuje zadania Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, wojskowych i administracyjnych - przedstawia uprawnienia Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu 	<p>Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje procedurę wszczynania postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym i Trybunałem Stanu 	
<p>5. Postępowanie sądowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - postępowanie sądowe - sprawy cywilne - sprawy karne -sprawy administracyjne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: postępowanie sądowe, strona powodowa (powód), strona pozwana (pозwany), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: przestępstwo, wykroczenie, mediacja, sąd polubowny - wskazuje przykłady 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje przebieg procesu cywilnego i procesu karnego - wskazuje różnice między procesem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: postępowanie procesowe, postępowanie nieprocesowe, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę mediacji w postępowaniu sądowym - ocenia świadomość prawną społeczeństwa

	<ul style="list-style-type: none"> - proces cywilny - pozew w procesie cywilnym - proces karny - zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa - sądy polubowne 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia uczestników procesu cywilnego i procesu karnego 	<ul style="list-style-type: none"> spraw rozpatrywanych przez sądy cywilne, karne i administracyjne - wymienia prawa ofiary, świadka i oskarżonego w procesie karnym 	<ul style="list-style-type: none"> cywilnym i karnym - wyjaśnia sposób postępowania po złożeniu zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa - wymienia cechy dobrego mediatora - sporządza według wzoru pozew w procesie cywilnym i zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa 	<ul style="list-style-type: none"> postępowanie przygotowawcze - wskazuje różnice między postępowaniem procesowym a nieprocesowym - omawia sposób postępowania przed sądem polubownym 	<ul style="list-style-type: none"> polskiego
6. Organy ścigania	<ul style="list-style-type: none"> - prokuratura i jej struktury - zadania prokuratury - Krajowa Rada Prokuratury - policja – struktura i zadania - działalność i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia cele i strukturę policji - opisuje zadania policji i innych służb mundurowych - wymienia uprawnienia policjantów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia cele i strukturę prokuratury - charakteryzuje zadania prokuratorów - charakteryzuje formy działania i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje strukturę prokuratury - opisuje sposób powoływania i uprawnienia prokuratora generalnego - wyjaśnia, jakie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia zadania Krajowej Rady Prokuratorów - wskazuje różnice między śledztwem a dochodzeniem - omawia skutki postępowania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia poziom i poczucie bezpieczeństwa współczesnych Polaków

	<p>uprawnienia policji</p> <ul style="list-style-type: none"> - zadania innych służb mundurowych - dzielnicowy - prokuratura i policja w postępowaniu karnym - formy postępowania przygotowawczego - Interpol 		<p>zadania dzielnicowych</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę policji i prokuratury w postępowaniu karnym 	<p>znaczenie dla działalności prokuratury ma jej hierarchiczność</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje różne sfery działalności policji 	<p>przygotowawczego</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje strukturę i zadania Interpolu 	
7. Nieletni wobec prawa	<ul style="list-style-type: none"> - przestępczość nieletnich - odpowiedzialność prawna nieletnich - sądy rodzinne - środki stosowane przez sądy rodzinne wobec nieletnich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcia: nieletniego w prawie cywilnym i karnym - wymienia przejawy demoralizacji nieletnich i popełniane przez 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcie: procesu resocjalizacji - określa granice prawnej odpowiedzialności nieletnich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sposób funkcjonowania sądów rodzinnych w sprawach przestępczości nieletnich - opisuje środki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia przestępczość nieletnich na przykładzie wybranych artykułów z <i>Kodeksu wykroczeń</i> - przedstawia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia poziom przestępczości wśród nieletnich i problem zaostrenia kar wobec nich

	<ul style="list-style-type: none"> - przepisy prawne dotyczące sprzedaży narkotyków i alkoholu nieletnim oraz palenia w miejscach publicznych - konsekwencje zażywania alkoholu i narkotyków oraz palenia papierosów - proces resocjalizacji 	<p>nich czyny karalne</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia konsekwencje zażywania alkoholu i narkotyków oraz palenia papierosów 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zadania sądów rodzinnych - wymienia środki stosowane przez sądy rodzinne wobec nieletnich - charakteryzuje przepisy prawne dotyczące sprzedaży narkotyków i alkoholu nieletnim oraz palenia w miejscach publicznych 	<p>stosowane przez sądy rodzinne wobec nieletnich</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia zasady niezbędne w skutecznym procesie resocjalizacji 	<p>uwarunkowania rozstrzygnięcia spraw nieletnich przez organy państwowe</p>	
Rozdział III: Prawa człowieka						
1. Czym są prawa człowieka?	<ul style="list-style-type: none"> - prawa człowieka i ich charakter - historia praw człowieka - <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i> - generacje praw 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: prawa człowieka - omawia charakter praw człowieka - wymienia fundamentalne dla 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa człowieka zapisane w <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> oraz prawa dziecka zapisane w <i>Konwencji praw</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa przynależne do konkretnej generacji praw człowieka - omawia strukturę i zadania instytucji stojących na straży 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje historię praw człowieka - wymienia historyczne akty prawne, które miały wpływ na kształtowanie się 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem tzw. czwartej generacji praw człowieka

	<p>człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> - prawa człowieka - dokumenty - prawa człowieka - instytucje. - <i>Konwencja praw dziecka</i> 	<p>praw człowieka dokumenty stworzone przez Radę Europy i ONZ</p>	<p><i>dziecka</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia i charakteryzuje generacje praw człowieka - wymienia instytucje, które stoją na straży praw człowieka 	<p>praw człowieka</p>	<p>praw człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje treść dokumentów dotyczących praw człowieka, uchwalonych przez Radę Europy i ONZ 	
<p>2. Międzynarodowy system ochrony praw człowieka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - system ochrony praw człowieka (Organizacja Narodów Zjednoczonych, Rada Europy, Unia Europejska) - Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu i jego zadania - Europejska Karta Społeczna - Urząd Komisarza Praw Człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa człowieka uregulowane w <i>Europejskiej Karcie Społecznej</i> oraz <i>Karcie praw podstawowych</i> - wymienia ważniejsze organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak funkcjonuje system ochrony praw człowieka - omawia zadania ONZ, Rady Europy i Unii Europejskiej w dziedzinie praw człowieka - wymienia zadania OBWE - wyjaśnia wpływ organizacji pozarządowych na 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zadania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka - omawia wpływ Unii Europejskiej na kształtowanie europejskiego systemu ochrony praw człowieka - omawia strukturę ONZ, Rady Europy i Unii Europejskiej i jej wpływ na 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje zasady i sposób składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka - wypełnia formularz skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka według wzoru - omawia zadania Komisarza Praw Człowieka Rady 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia sposoby i skuteczność metod walki z łamaniem praw człowieka

	<p>Rady Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Unia Europejska a prawa człowieka - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie - Prawa człowieka a organizacje pozarządowe (Amnesty International, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Human Rights Watch) 		przestrzeganie praw człowieka	<p>przestrzeganie praw człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zasady funkcjonowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka - charakteryzuje cele i zadania ważniejszych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka 	<p>Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia okoliczności powstania OBWE i jej strukturę 	
3. Ochrona praw i wolności w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - prawa człowieka w <i>Konstytucji RP</i> - Urząd Rzecznika 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa oraz wolności 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jakie są prawne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje sposób powoływania oraz 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zasady i procedury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem ochrony praw i

	<p>Praw Obywatelskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - Urząd Rzecznika Praw Dziecka - prawo do prywatności - prawa jednostki w kontaktach z mediami - skarga konstytucyjna 	<p>człowieka i obywatela zapisane w <i>Konstytucji RP</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega prawo do prywatności i wskazuje jego zakres - określa prawa jednostki w kontaktach z mediami 	<p>uwarunkowania ograniczenia praw i wolności zapisanych w <i>Konstytucji RP</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje zadania rzecznika praw człowieka i rzecznika praw dziecka 	<p>funkcjonowania rzecznika praw człowieka i rzecznika praw dziecka</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zasady składania skargi konstytucyjnej 	<p>zwracania się z wnioskiem do rzecznika praw obywatelskich i rzecznika praw dziecka</p> <ul style="list-style-type: none"> - pisze skargę do rzecznika praw obywatelskich według wzoru - wskazuje elementy skargi konstytucyjnej oraz skutki prawne jej uznania przez Trybunał Konstytucyjny 	<p>wolności w Polsce</p>
4. Łamanie praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - przyczyny łamania praw człowieka - międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych - łamanie praw kobiet 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: nacjonalizm, rasizm, antysemityzm - wymienia przyczyny łamania praw człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: szowinizm, ksenofobia - charakteryzuje przyczyny łamania praw człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych - przedstawia cele i zasady konwencji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice w przestrzeganiu praw człowieka między rozwiniętymi krajami demokratycznymi a państwami, które 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, że nacjonalizm, szowinizm, rasizm, antysemityzm i ksenofobia stanowią przykłady łamania praw człowieka - ocenia przejawy

	<ul style="list-style-type: none"> - łamanie praw dziecka - wolność wyznania - problem uchodźców - łamanie praw człowieka w Europie (nacjonalizm, szowinizm, rasizm, antysemityzm, ksenofobia) - dopuszczalne ograniczenie praw człowieka 		<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przykłady państw, w których nie przestrzega się praw człowieka lub są one zagrożone - omawia przykłady łamania praw kobiet i dzieci - podaje przykłady łamania wolności wyznania - wymienia przyczyny uchodźstwa we współczesnym świecie 	<ul style="list-style-type: none"> genewskich i uzupełniających je protokołów - omawia sytuację uchodźców we współczesnym świecie - charakteryzuje przejawy nacjonalizmu, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu, ksenofobii - wyjaśnia, w jakich okolicznościach można ograniczyć prawa człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> powstały w XX w. i nie mają tradycji demokratycznych - opisuje działalność Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców 	<ul style="list-style-type: none"> nacjonalizmu, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu, ksenofobii
Rozdział IV: Edukacja i praca						
1. System edukacji w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> - charakterystyka polskiego systemu edukacji - zadania MEN i samorządów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zadania szkoły - wymienia prawa i obowiązki ucznia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje system edukacji w Polsce - wyjaśnia, jaką rolę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia zadania MEN i samorządów lokalnych w dziedzinie edukacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegają zadania szkoły w zakresie nauczania i pracy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia skuteczność polskiego systemu edukacji

	<ul style="list-style-type: none"> - zadania szkoły - statut i inne szkolne dokumenty - prawa i obowiązki uczniów - postępowanie w sytuacji złamania praw ucznia - konsekwencje niedopełniania obowiązków szkolnych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jakie są konsekwencje niedopełniania obowiązków szkolnych 	<p>w szkole pełni statut</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia inne niż statut dokumenty obowiązujące w szkole - opisuje procedurę postępowania w przypadku złamania praw ucznia 	<p>opiekuńczo-wychowawczej</p>	
<p>2. Polskie szkoły wyższe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja studiów – system boloński - zalety i wady systemu bolońskiego - wybór kierunków studiów - zasady przyjmowania kandydatów na 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa kryteria wyboru kierunku studiów - wyjaśnia, na czym polega kształcenie ustawiczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega system boloński w organizacji studiów wyższych - przedstawia zasady i warunki przyjęć na wyższe uczelnie - wymienia edukacyjne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje wybrane kierunki studiów - wyjaśnia, na czym polega istota programu <i>Comenius</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia przebieg postępowania kwalifikacyjnego na wybrany kierunek studiów i sposób obliczania ilości punktów - charakteryzuje ofertę edukacyjnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia system boloński wskazując jego zalety i wady - ocenia znaczenie kształcenia ustawicznego dla gospodarki i społeczeństwa

	<p>uczelnie wyższe</p> <ul style="list-style-type: none"> - warunki przyjęć na uczelnie - charakterystyka wybranych kierunków studiów - kształcenie ustawiczne - edukacyjne programy unijne - program <i>Comenius</i> 		programy unijne		programów unijnych	
3. Kształcenie za granicą	<ul style="list-style-type: none"> - możliwości kształcenia za granicą - charakterystyka kształcenia wyższego w wybranych krajach UE - matura międzynarodowa - program matury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zasady podejmowania studiów wyższych za granicą 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zasady podejmowania studiów wyższych i warunki kształcenia się za granicą 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega program matury międzynarodowej - wymienia korzyści, jaki daje uczniom realizowanie programu matury międzynarodowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje szkolnictwo wyższe w wybranych krajach UE 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem tzw. drenażu mózgow z punktu widzenia interesów Polski

	międzynarodowej					
4. Podróżowanie po Europie i świecie	<ul style="list-style-type: none"> - obywatel w podróży - utrata dokumentów za granicą - Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego - strefa Schengen i jej granice - charakterystyka zjawiska terroryzmu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: strefa Schengen, terroryzm - wyjaśnia, w jaki sposób Ministerstwo Spraw Zagranicznych dba o interesy Polaków przebywających za granicą 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia procedurę postępowania w przypadku utraty dokumentów lub problemów zdrowotnych podczas pobytu za granicą - wyjaśnia, jak funkcjonuje strefa Schengen - wymienia cechy charakterystyczne zjawiska terroryzmu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje dokumenty zdrowotne, niezbędne podczas pobytu za granicą - opisuje zasady przekraczania granic zewnętrznych i wewnętrznych strefy Schengen - charakteryzuje miejsca szczególnie narażone na terroryzm 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia okoliczności powstania strefy Schengen - omawia zasady przewozu żywności i leków w komunikacji samolotowej - opisuje sytuacje, które powinny wzbudzić obawy zagrożenia atakiem terrorystycznym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę strefy Schengen dla obywateli Unii Europejskiej
5. Praca w Polsce i za granicą	<ul style="list-style-type: none"> - praca młodzieży w UE - dziecko i młodociany a problem podejmowania pracy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminów: umowa-zlecenie, umowa o dzieło, umowa o pracę - przedstawia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: Europass - wyjaśnia uwarunkowania podejmowania pracy przez 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia formalności związane z rejestracją i podejmowaniem pracy za granicą na przykładzie Wielkiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaką rolę dla młodych ludzi mają uregulowania prawne <i>Europejskiego paktu na rzecz</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem emigracji ludzi młodych w poszukiwaniu pracy

	<ul style="list-style-type: none"> - praca młodocianych w Polsce - praca w Wielkiej Brytanii - podatki i umowy - Europass - powrót do kraju 	<p>obowiązki pracodawcy zatrudniającego młodocianych pracowników</p>	<p>młodocianych</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia zasady zatrudniania młodocianych w Polsce - wyjaśnia rolę Europass w podejmowaniu pracy za granicą przez młodych ludzi 	<p>Brytanii</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnice w umowach podpisywanych z młodymi pracownikami - wymienia ułatwienia w powrocie do kraju Polaków pracujących za granicą 	<p><i>młodzieży</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje dokumenty wchodzące w skład Europass - sporządza Europass-CV według wzoru 	
--	--	--	--	---	---	--